

Teodor Križka
Zo zápisníka
zúfalca
(úryvok)

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Adamova hlina vo mne
roztvorí oči,
pľúca sa vzduchu nadýchnu,
na zápästiach sa pohne pulz.
Obliekam sa do nahoty
ako rytier do brnenia
a pripínam si na pás
papierový meč.
Na priedomí už stojí
môj tisícročný kôň.
Čo na tom, že sa mu podlamujú nohy,
ponesie ma na kopec,
kde už na mňa čakajú
moje mŕtve vojská,
aby som ich pozdravil
Salve Deus Rex Judaeorum!
A moje vojská,
zoradené v stráni
zborovo odpovedia
Salve Deus!
Čo na tom, že tu
nijakého kopca niet.
Čo na tom, že moje vojská
sú moje verše
ako na zimu nachystané
špaliere polienok.
Dvíham svoj papierový meč
ako zápalku,
vrážam si ho do srdca,
nech sa zapáli
o hrany krívd
a nech som mojím šíkom
za príklad.*

2

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Na smreku už škorcom v hrdlách
klokoce striebro a meď.
Počúvam ich,
akoby som čítal z pergamenu.*

*Akoby som lúštil z piesku,
čo pre mňa nachystal
v Raji Boh.
Oproti mne
na suchý konárik popínavej hortenzie
pravidelne si sadá glezg.
Sedáva v bezpečnej vzdialenosti,
hoci už medzi nami
panuje dôvera.
Tak dajako
ku mne prichádza krása,
v hrdle so žeravým, tekutým kovom.
Tak tesne na dištanc.*

3

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Pozbieram kosti svojho pádu,
poskladám stavce svojej hanby,
zratívam rebrá
a hľadám to,
ktoré mi chýba.
No chýbajúceho rebra niet.
Narástli mu nohy alebo krídla,
prípadne mi ho ukradli.
Čo teraz?
No nič,
načim ho znova vymyslieť.*

4

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Budím sa ako samozvaný
jurodivý pápež.
Nasadzujem si tiáru
z bodľačia,
obliekam líku namiesto reverendy,
básňou sa zaodievam namiesto alby,
rieku si ako štólu
kladiem na šiju.
Aj pokrútený suchý dubový konár
bude dobrý
ako pastierska berla.
Nemusím zohľadňovať
záujmy nijakých kráľov,
tobôž tých,
ktorí im hlavy zoťali.*

*Boží zákon
poprekrúcali
ako paragraf,
ospravodlivili Kaina,
preskúmali protiprávnosť
Božieho trestu voči
hriešnym mestám
Sodoma a Gomora.
Volajú po reštitúcii
nároku na Troch anjelov!*

*Položil som oči na klinové písmo trávy,
zodvihol som zrak ku hviezdám,
nazrel som do srdca.
Samé majuskuly...
Pane Bože!
Veď tam je ešte Sväté písmo,
ako bývalo!*

*Tam ešte idú vojská s vierou:
V tomto znamení zvíťazíš!
Každučké ráno vstávam prvý raz.
Listujem v jednej z tvojich
svätých kníh,
dlho len mlčím
a potom kážem
cikádam a surčkom.*

5

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
náhlim sa k božím tvorom po výraz.
To, čo ma potom berie na perute,
nie je nič, iba od nich odpočuté.
Vyprosujem si najskôr dobrý sluch
od vlkov v lese, od rysov a vlh,
od slimákov a od rýb, od medved'ov
milión otázok s tou jednou odpoveďou.
Krajine odčítavam z pier
najdrahšie, čo mám, pokoru a mier.*

6

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
z postele vstávam ako mŕtvy z hrobu.
Delfíny v Miami vraj zasvinili pláž.
Nie, ešte sa to vôkol na Raj nepodobá,
ešte vždy zo správ počuť zlobu,
vraj je tak dobre, taká je už doba.*

*Som teda správne - ešte na zemi,
svet miluje ma, keď som besný,
naštvaný, ubolený, a nie blažený.
Ešte vždy treba prebolieť sa k piesni.
Ešte ma čosi stadiaľ nepustí,
ešte sa s Pánom života a neba
bláznivé telo ťahá za prsty,
rado, že po nich dostane, ak treba.*

*

*Zo zápisníka
zúfalca
(úryvok)*

9

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
na dvor si sadám ako na breh rieky,
udicu hádzem
čím ďalej na hladinu,
vlastne to duša namáha svoj sluch.
Prikladám ucho na koľajnicu,
či neprichádza vlak,
hoci nikam neodchádzam
a nikto ku mne nechodí.
A predsa počujem piskot dejín.
Koľajnice sa chvejú
pod kolesami nákladného vlaku
ďaleko za obzorom,
ale ten varovný hvizd
ma pára na dvoje.
Otváram ústa od údivu
ako tunel,
nazbadajúc ani,
že vlak mi dávno vyrazil všetky zuby,
prehrmel skrze mňa
a už nevidieť
ani jeho koncové svetlá.
Ale hladina rieky sa pohla.
Trhnem udicou
a na háčiku visí ryba.
Vďaka ti, Pane,
za nový deň,
za novú báseň!*

10

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
udivený,
čo všetko sa prihodilo za noc:
dozreli čerešne,
hniezdo opustili drozdy,
do vodovodnej šachty spadol jež.
Alebo: začalo žltnúť lístie,
lastovičiek sú plné drôty,
po oblohe kamsi letia labute -
poznám ich
podľa hudby ich krídel.
Ale za noc sa prihodilo stokrát,
miliónkrát viac,
ako som schopný postrehnúť.
Pri plote podrástla tráva,
a za plotom...
Za plotom sa práve začala
i skončila vojna.*

*

*Zo zápisníka
zúfalca
(úryvok)*

14

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
zločinec Kristu Pánu po pravici.
On sám mi však dal rozhréšením pas
do kráľovstva, kam idú kajúnci.
Najnevinnejší z nevinných, ó, Syn
živého Boha, oplŕvaný davom,
odpustil mi, čo sotva pochopím,
lebo mňa súdy odsúdili právom.*

15

*Každučké ráno vstávam prvý raz.
Náhlím sa ku dverám,
aby som nezmeškal
všetky tie veľké samozrejmosti,
banálne ako východ slnka.
Stojím v ultramarínovom vchodovom oblúku
svojho stodvadsaťročného domu,
rukou si oči zastieram,*

aby mi tá prostota zázraku
nevypálila zrak.
Pravdu má rozprávka
O kráse nevidanej:
nádhery najskôr musíš pozrieť na členky,
až potom na lýtka,
no a vyššie, tam už sa radšej neďívaj,
oslepneš.
Stojím ako prikovaný.
Pavúk medzitým stíha
pripútať reťazami
o žudlo moje ramená.
Sloboda na mňa nahadzuje siete
a ja sa nijako nebránim
jej vôni.
Vpúšťam ju rozšírenými nozdrami
hlboko-prehlboko,
až niekde tam,
kde za normálnych okolností
nevzniká hudba.
Ale jej pavúk tká a tká,
viaže svoje oká,
nádhery ma púta
o nehmotnú skalú
medzi blaženosť a bolesť,
spútava ma
ako neposlušné kozľa
do rytmu a do rýmou,
priväzuje ma ako noty
o notovú osnovu,
až zhudobnievam
ako zvon, ktorý puká.
A z pukliny
vyleje sa slnko.

16

Každúcke ráno ustávam prvý raz
a ako naposledy
rozhliadam sa po dvore.
Čo ak už zajtra,
čo ak už v podvečer,
čo ak už o hodinu
nedotknem sa zázraku očami.
Prepúšťam prítomnosť srdcom
ako riečicou,

premývam tony piesku
kvôli dvom zrnkám zlata,
čo sa blysnú
na okraji básne.
Kúpim si za to veľké nič,
nič také obrovské,
že sa nepomestí do vašej priazne,
tobôž do obdivu žien.
Rozkrútim ho potom
ako na ukazováku glóbus,
poteším
smutných anjelov,
nech sa povožia
na kolotoči,
na páde
Sizyfovho kameňa.

*

Zo zápasníka
zúfalca
(úryvok)

19

Každučké ráno vstávam prvý raz.
To je všetko, čo mám.
Všetko nad to je už navyše,
vajička namäkko
i hrnček kávy,
jablko zo stromu,
černice, maliny,
spev vtáčikov
zobúdzajúcich sa dávno predo mnou.
To všetko
a všetko ostatné
požičané mi je
pre radosť,
aby som nebol nahý,
ale dušu si obliekol,
ako sa oblieka ľalia.
Aj to ráno som dostal do daru,
len na skúšku,
či som ešte ďalšieho rána
vôbec hoden.
A tak sa usilujem
nezlyhať,

alebo zlyhávať iba natoľko,
aby moje pokánie
bolo hodné
odpustenia.

A koľkokrát za deň potom hreším!
Hoci stokrát vyznám svoju vieru,
zmieta mnou nepokoj.

A keby len to!

Často si namýšľam,
že nádhera sa podobá
na dieťa, ktoré visí
za ruky z tretieho poschodia,
už-už jej dôjdu sily
a pustí voľným pádom
svoje telíčko.

Ja stojím na chodníku,
ruky vystieram,
ale väčší než nádej
je strach,
že mi prepadne náručím.

A nakoniec
je všetko naopak.
To ja sa držím okraja rímsy,
prsty mi už modrejú,
púšťam sa,
padám,
padám,
padám
do hlbiny,
a zázrakom
ma zachytáva
krása.

*

Zo zápasníka zúfalca
(úryvok)

21

Každučké ráno vstávam prvý raz,
otváram okná dokorán:
čo nové vo vašom svete,
vtáčence!

Zovšadiaľ vtáky skladajú mi k nohám
len samé dobré správy.

Drozd úspešne vyviedol mláďatá
a žltochvost si iba stavia hniezdo
v búde pre dážd'ovníky.
A lastovičky na konáriku
vyschnutej vrby
zvestujú, že muchy dnes budú loviť vysoko,
bude slnečno.
Zďaleka počuť dudka,
kráľa vtákov,
korunovaného samým Šalamúnom,
lebo ako jediný našiel Boha.
Učte ma, vtáky, ako žiť,
kážte mi, rastlinky,
čítajte mi
z Múdrej knihy nebies a zeme.
Nauč ma milovať, ľubovník,
a ty, rozhodník, uč ma
bezbolestne opúšťať
všetko, čo milujem,
aby som ho svojou láskou
nezranil.

22

Každučké ráno vstávam prvý raz,
prvý raz kladiem ruku na kľučku,
prvý raz ruším hranice
medzi vesmírom vnútri
a vesmírom vonku,
medzi srdcom a svetom.
Pozývam vás,
konajte so mnou podobne,
prekračujte svoje tiene
od seba včerajšieho
k sebe dnešnému.
Ale varujem vás,
napodobujte ma len v princípe,
lebo ani ja dvakrát nevstúpim
do tej istej rieky.
Ani ja dnes neuvidím rovnakú tvár
na hladine v studni,
ani môj smäd nie je rovnaký,
keď jej pokoj rozbíjam
pokriveným plechovým vedrom.
Ešte včera som sa na dno pozeral

milujúci a milovaný,
a dnes je tá tvár na dne
už iba milujúca.

Ale to nič,
také sa ľudom stáva.
Aj mesiac bol včera na oblohe
v úplnku,
a dnes mu z tváre chýba
celá polovica!

23

Každučké ráno vstávam prvý raz.
Ako rukavičku
si moje telo
duša navlieka,
prekrásna dáma,
ktorej nie je dosť dobrý
nijaký materiál,
no naostatok uspokojí sa
aj s kúskom ľudskej kože.

Chodí s ním potom
ako slimák s ulitou,
ako vták s perím,
ako s kožou had.

Ako húsenica sa zavše
zlečie do veršov.

Aká je vtedy nahá!

Takmer by jej ani nebolo,
stačí kýchnuť.

24

Každučké ráno vstávam prvý raz,
aby som nepremeškal udivenie
zo všetkého, čo nespočetnekrát
vstalo predom mnou.

Umývam sa modlitbou,
stieram z očí úzkosť slzami,
dlaňami si ich suším ako ručníkom.

Ach, dlane!

To rúško Veroniky,
vidím na nich Ježišovu tvár,
darmo som dlane prikladal na seba.

Hľadá skrze mňa,
ďaleko-predaleko,

až k môjmu koncu,
vidí moje počatie,
vidí moju cestu,
i moje rázcestia,
zvažuje
v jednej ruke milosrdenstvo,
v druhej spravodlivosť.
A varuje, a napomína, a prosí
príkladom:
Nik nemiluje väčšmi,
ako ten,
kto dá život za brata!
Veľké veci si mi urobil, Pane!
Na kríž si za mňa vystúpil
a nepožiadal si Otca,
aby ti poslal
na pomoc pluky anjelov!
Hľadiš skrze mňa,
vidiac okamih môjho konca,
no nevyslovíš:
Dokonané je!
Počúvam kázeň na hore,
ako mnou preniká,
ako sa prepaľuje
cez moje pancierové pyžamo tela
každučké tvoje slovo,
ako mi po hláskach
kvapká do žíl
v nemocničnej izbe
mojej viery.
Po lícach sa ti
kotúľa slza.
Zo zápisníka
zúfalca

25

Každučké ráno vstávam prvý raz,
chudobný boháč, v bohatstve tak biedny,
samému sebe iba na príťaž,
len dvoje očí, ústa iba jedny.
Do rúk si beriem obojručný nôž,
zrezávam kôru zo stien vlastných tepien,
pretváрку, závišť, faloš, pýchu, lož,
a cez plecيا si prehadzujem kepeň.

*Do lesa idem, prebrodím sa riekou
a zasadím tam v stráni onen strom,
čo vzišiel z prsti na pomedzí vekov,
na hrádzi medzi snom a šialenstvom.*

26

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
namiesto rozcvičky
ukláňam sa
naľavo-napravo.*

*Pozdravujem
a želám dobré ráno
hodinám na stene - ukazujú
presne pol šiestej.*

*Takto som naučený vstávať od detstva,
aby som nepremeškal
raňajky s otcom,
kým pôjde do práce.
Vstávam tak doteraz,
hoci už otec leží,
viete kde.*

*Ale najskôr sa pokloním
Kristovi v Getsemanskej záhrade
v kuchyni nad stolom.*

*O tomto obraze som sníval celý život.
Vídal som ho v predstavách,
chodil som sa naň pozerat'
do starožitníctva
na dnešnej Alžbetinej ulici.
Stál máličko,
no ani to máličko
si nenašlo miesto
v mojom chlapčenskom vrecku.
Aby som obraz vlastnil naozaj,
na to som si musel
kúpiť tento dom.*

*Má pre mňa väčšiu cenu
ako dom aj záhrada dovedna,
hoci náhodný hosť
by si mohol pomyslieť,
že mi je ľahostajný,
lebo visí nakrivo.*

*Ale on tak visí od samého začiatku,
ako som sem vstúpil*

*a city vo mne sa uzniesli,
že bude dobre tak
aj naďalej.*

*Naostatok aj ja žijem
na šikmej ploche
s celým týmto svetom,
ktorý tak miluje
kolmice a hrany,
až som pred nimi
utiekol.*

*A tak sa mu tu každé ráno
ukláňam prvému,
Kristovi s Golgotou v pozadí,
s mesiacom svätožiary za hlavou,
až potom
naľavo-napravo
veciam, že sú
a sú tu so mnou.*

27

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
ja, skutočný lotor
Bohu po pravici.
Zakaždým sa vyznávam
zo všetkých vín,
ktoré ma ťazia na duši.*

*Áno, to ja som zabil Ábela,
ba čo, to ja som
odmietol ponuku Boha
obetovať baránka
namiesto svojho syna.*

*A tak sa so mnou vlečie vina,
to kľbko Ariadniných nití,
čo ma vedie do pekiel.*

*To ja som Šavol
a prenasledujem Krista
na každom kroku,
náhliac sa do Damašku
vydymiť jeho lotrovský pelech.*

*To ja šírim po svete
herézu, rozkol, blud
tak majstrovsky,
že rozdeľujem*

a zrážam davy,
poskakujúc
uprostred kaluží krvi.
To ja som rozdelil kresťanov,
nech sa spolčia
proti pápežovi
a v tvojom mene
stále ťa križujú
znova a znova.
Bol som na barikádach
Parížskej komúny.
To mňa zachytil Delacroix
na slávnom obraze
Sloboda vedie ľud.
Hneď za jej mohutným poprsím
dvíham ruku s revolverom
a kráčam za Slobodou,
za tou kurtizánou
vzbúrencov a mŕtvych.
To ja som vystrieľal
v Ipatievovom dome
do hrude ruského cára
celý zásobník.
Neušetril som ani
jeho ženu a deti,
ba ani lekára Botknina,
slúžku a psíka.
To ja som strhával
podobizeň Panny Márie
zo stĺpa
na Staromestskom námestí v Prahe!
To ja som vykrikoval:
Pryč od Ríma!
To ja som na mocnú šiju
prezidenta Tisu
uviazal slučku
v presvedčení,
že tak zároveň veším
na šibenicu
celú slovenskú Cirkev
aj celý slovenský ľud.
Mnoho je krvi
na mojich rukách.

*Ale keď vidím,
ako trpíš ty,
Spravodlivý,
srdce sa vo mne pohýna.*

*Zo zápisníka
zúfalca*

28

Každučké ráno vstávam prvý raz.

*Istoty žiadnej nemám
okrem srdca matky.*

*I chudoba je
kráľovským bohatstvom
v jej náručí.*

*Plákam s ňou bielizeň
v studených vlnách
dedinského potoka.*

*Nepohnem sa bez nej,
a ona neodíde ani na krok,
inak zletím*

*zo strmých schodov
do pivnice,*

kam musí po zemiaky.

*Aj dnes, ak sa pošmyknem,
načahujem ruky*

*za matkinou tvárou
ako za slnkom Ikaros.*

*Stál som nad jej telom
v chudobnej rakve,
hladil jej starostlivé,*

*úpenlivé ruky,
ale tá istota...!*

*Niet inej istoty
okrem srdca matky!*

*Studené ruky
darovala zemi,
no srdce, srdce
zobrala si do Raja,
pri nohách Boha plače,
oroduje za mňa.*

*Zo zápisníka
zúfalca
(úryvok)*

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
náhlím sa ozlomkrky
k sebe samému,
do svojho srdca,
do svojej mysle,
do svojho svedomia.*

*Celú noc tam na mňa čakal on,
ktorý je väčší
než moja predstava,
väčší než predstavivosť
všetkých mne podobných.*

*Kým ja som spal,
on bdel nad mojím spánkom,
nad spánkom všetkých,
ktorí práve spali so mnou,
a zároveň z jeho vôle
zapalovali sa na oblohe hviezdy.*

*Odpočínutý od svojich trápení
zreteľnejšie počujem
krik jeho šepotavých pier.*

*Priložil ústa na moje hluché uši,
naliehavo ma oslovuje,
huláka, až by mi mal prasknúť
ušný bubienok.*

*Ale ja počujem jeho hlas
slabšie než pohyb slimáka
na kapustovom liste.*

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
utekám k sebe,
ako som povedal,
ozlomkrky bežím,
aby som zachytil okamih,
keď úsvit odokrýva nebo
s hrmotom
ako veko rakvy.*

*Večer si ta ľahol a zomrel
hriešnik,
zúfalec,
len jeden z človečieho rodu,
a ráno, hľa,*

otvára znova oči,
pohýna rukou,
usmieva sa,
o chvíľu poprosí
čiernu kávu.
Ale najskôr
slušne sa opýta,
do čoho sa to zobudil,
či ešte tu,
či už tam.

Keď zistí, že ustal
ešte na tomto svete,
trochu posmutnie.
Nezabudol, že včera
zabili Filipínca Henryho
kopancom do hlavy.
Nik mu nevymazal z pamäti,
že včera opäť
vyškrabli človeka
z lona toľkých žien.
Nepresvedčili ho,
že vystreliť okrídlené rakety
na ničím nepovinné mestá
malo humánny zmysel.
Ani ho neprestalo bolieť,
že ho opustila milá.
Ale znova sa usmieva.
Znova vybehne do záhrady.
Poďakuje za život.

Zo zápisníka
zúfalca

31

Každučké ráno vstávam prvý raz,
ešte nie v raji, ale ani na zemi,
a ty, čo na mňa pohľad upínaš,
obdarúvaš ma, až som blažený.
Blažený blázon brblem: blábec mi
blčanie bučín, bôľhoj, bláčaním
bolesti ber si ma, som nemocný
na lásku, bučím, že sa zachránim

*len v náručí, čo je tiež nemocné.
Ber si ma, náručie rovnako blažené.
Priviň ma, pritúl' oheň v polosne,
pobozkaj v zemi vlastné korene.*

*Zo zápisníka
zúfalca
(úryvok)*

32

*Každučké ráno vstávam prvý raz,
posledný raz sa práve budím zo sna.
A ponáhľam sa, dnes ja držím stráž
v pavúčom speve, ktorý tkajú krosná
z nebeských tónov na pozemský lad.
Tak moje prsty na osnovu kladú
za veršom verš, spev majúc za príklad,
keď vedú dušu s nebom do súladu.
Keď spievam, krása oblieka mi plášť
neznámych blízkych anjelov, čo páli
nehodných ako fosforový dážď,
zvlášť tých, čo ešte málo milovali.*